

ԽՃՈՂՈՒՄ ՄՈՒԹ ՓԱՊՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Posted on December 20, 2011 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Մկրտիչ Պուլտուքեան, Պեյրուք, 21 Դեկտեմբեր 2011

Վերջին երկու դարերուն, մեզի մօտակայ աշխարհատարածքին կայսրութիւններն ու թագաւորները, որոնք կ'իշխէին չորս ցամաքամասերու վրայ՝ Եւրոպա, Ափրիկէ, Միջին Արեւելք եւ Ռուսիա կործանեցան կա՛մ համաշխարհային ու քաղաքացիական պատերազմներով՝ եւ կա՛մ ալ յեղափոխութիւններով:
Արդի՞ւնք...:

Մկրտիչ Պուլտուքեան, Պեյրուք, 21 Դեկտեմբեր 2011

Վերջին երկու դարերուն, մեզի մօտակայ աշխարհատարածքին կայսրութիւններն ու թագաւորները, որոնք կ'իշխէին չորս ցամաքամասերու վրայ՝ Եւրոպա, Ափրիկէ, Միջին Արեւելք եւ Ռուսիա կործանեցան կա՛մ համաշխարհային ու քաղաքացիական պատերազմներով՝ եւ կա՛մ ալ յեղափոխութիւններով:
Արդի՞ւնք...:

Այս տարածաշրջանները 1914-էն ի վեր, մտան քաղաքական, տնտեսական ու ընկերային մութ փապուղիներու մէջ, ուրկից ծնունդ առին բռնապետեր, ինչպէս Գերմանիոյ Հիթլերը, Իտալիոյ Մուսոլինին եւ Ս.Ս. Սթալինը, որոնք դատապարտեցին միլիոնաւոր մարդկանց բնաջնջման, քաղաքներու կործանման, բնութեանց աւերման ստեղծելով անհամար համամարդկային հարցեր ու կիրարկելով ջարդ, բռնաբարում*, թալան ու կողոպուտ. առաւել՝ անհաշուելի կարիքներ, տարակուսանք ու ապագայի մութ մտասէւեռում:

Իսկ 1945-էն ասդին, ՄԱԿ-ի կազմաւորումէն ետք կարգ մը եւրոպական ազգեր որդեգրեցին ռամկապետութեան զանազան տարբերակները, փոխ առնելով "հաւասարութիւն, ազատութիւն եւ եղբայրութիւն" 1789-ի ֆրանսական յեղափոխութեան լոզունգը:

Բնական է, որեւէ պատերազմէ ետք, երկրի մը ու անոր ժողովուրդին ապագան կը գտնուին մութ փապուղիի մէջ ու կը սպասուի անոր ելքին լուսաւոր ծայրը: Ասոր կ'ըսեն՝ թէ անցումային շրջան մը կը բոլորեն, սակայն՝ քանի՞ սերունդ ետք:

***

Այս անցումային շրջանը անբնական մտահոգութիւն պատճառող արտակարգ երեւոյթ մըն է, երբ երկար կը տեւէ: Ան պատճառ կը դառնայ չքաւորութեան եւ ոճրագործութեան տարածումին ու ընկերային կարգ մը ախտերու՝ եւ վերջապէս արտագաղթել նոր ռամկապետութեան "ճարպիկ" իշխանակազմի չարաշահութեան ու կոռուպցիայի: Մենք

Կարդացած էինք Մարքսի Դիալեկտիկան, սակայն վերջին քառորդ դարուն դեմ յադիման կը գտնուինք, վերադարձ` համայնավար տնտեսական համակարգէն դեպի շուկայական համակարգի տնտեսութեան, անցնելով մուրֆ փապուղիէ մը, երեւոյթ մը զոր չէ պատահած համաշխարհային պատմութեան ընթացքին: Տեսակ մը շրջուած Մարքսի Դիալեկտիկան:

Պարզենք:

Սովետ Միութեան անկումէն ետք ստեղծուած 15 հանրապետութիւնները կը գտնուին այսօր մուրֆ փապուղիներու մէջ, մինչեւ որ հասնին շուկայական համակարգի տնտեսութեան եւ ռամկապետութեան: Այս մէկը շրջուած Դիալեկտիկա է ու անցումայինը կը ստեղծէ խրթին հարցեր տնտեսական, ընկերային, միջազգային առեւտրական փոխ-յարաբերութիւններու, ռազմական ու քաղաքական մարզերու մէջ: Այս մուրֆ փապուղին շուկայական մշակոյթի ժամանակաշրջանի ընթացքն է, անոր կիրարկումը ժամանակի կը կարօտի: Անոր ըմբռնումը եւ գործադրութիւնը խրթին են:

***

Միացեալ Եւրոպայի Եուրօն նոյնպէս կը գտնուի մուրֆ փապուղիներու մէջ պատճառելով վեց վարչապետներու հեռացում եւրոպական վեց պետութիւններէն: Եուրօն այսօր կը նմանի ճաթռտած հայելիի մը, զոր կարելի չէ նորոգել, բացի կարգ մը ճաթռտած մասերը անջատելէ, եթէ կարելի ըլլայ անջատել:

Եուրօն կարգ մը եւրոպական պետութիւններու միացեալ դրամանիշը կը սեպուի: Եւրոպական իշխանութիւններ, 1834-էն ի վեր փորձեր կատարած են այս մարզին մէջ: Բրուսիական Գերմանիոյ Zolverein-ը տեւեց մինչեւ 1871: Ապա` լատին իշխանութիւններու միացեալ դրամանիշը` ֆրանքը, կազմուած 1865-ին շիջեցաւ Առաջին Համաշխարհային Պատերազմին: Ասոր հետ միատեղ` ոսկիի եւ արծաթի փոխանակութեամբ, ստեղծուեցաւ "ոսկիի չափանիշը" \_ gold standard իր զանազան տարբերակներով. նախ կանգ առաւ Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի սկիզբը ու 1945-ին` Bretton Woods համաձայնութեամբ տեւեց մինչեւ 15 Օգոստոս 1971-ին:

Մինչ այդ` Երկրորդ Համաշխարհային Պատերազմին ստեղծուեցաւ "Սթերլինի տարածաշրջանը" _ Sterling area, զոր դադրեցաւ 1972-ին, իսկ 1945-ի վերջաւորութեան, Ֆրանսան ստեղծեց "Ֆրանքի գօտին" _ Zone Franc, աշխարհագրական սահմաններ ունենալով ֆրանսական հոգատարութեան պատկանող ափրիկեան բազմաթիւ երկիրներ:

Ուրեմն:

Ուրեմն տագնապը` միացեալ դրամանիշերու դրութեանց համար նորութիւն մը չէ: Բոլոր տագնապներէն ետք եղած են անկումներ կամ ոչնչացում` երբ միացեալ դրամանիշին օրէնքներն ու չափանիշները չեն յարգուած նոյնինքն մասնակից պետութիւններու

Կողմէ:

Կարծիքովս՝ "Եւրոպական ելեւմական կայունացման դիւրութիւնը" զոր կը տրամադրուի այժմ պետական ծանր պարտքերու տակ ինկած պետութիւններուն, սահմանափակ ու անբաւարար միջոց մը, ըստուրս մը կը ներկայացնէ ու Եւրոյի վերջաւորութիւնը կամ Եւրոյի նոր ձեւաւորումը ժամանակի հարց է:

***

Իսկ Միջին Արեւելքի այսպէս կոչուած "Արաբական Գարունը" մեզ մտցուց շատ անելի մոլթ փապուղիներու մէջ: Մենատերեր իրենց վարչաձեւին վարմունքին հետեւանքով՝ տարիներ իրենց յանձնուած կամ յափշտակած իշխանութիւնը որպէս ընտանեկան ազարակ վարելէ ետք, տապալեցան ու կը տապալին տակաւին՝ ժողովրդային յեղափոխութեամբ: Ամբոխները խելագարուած են պիտի ըսեր Եղիշէ Չարենց: Այս ամբոխներու ետին չկային Լենիններ եւ ընկերք:

***

Այս երեք մոլթ փապուղիներուն առընթեր 2008-ի միջազգային ելեւմտական տագնապը, սկսեալ Միացեալ Նահանգներու ֆինանսական հաստատութիւններէն ու ծաւալած երկրագունդի բազմաթիւ ֆինանսական կեդրոններու մէջ, ստեղծեց անելի մոլթ փապուղի մը, յառաջ բերելով խճողում մոլթ փապուղիներու մէջ:

Իսկ՝ եթէ նկատի առնենք Արեւմուտք-Իրան փոխ-յարաբերութիւններու հանգոյցը, Իսրայել-Պաղեստինեան տագնապը 1948-էն ի վեր, Թուրքիոյ ներկայ ղեկավարութեան դիւանագիտութեան վերածնած ախորժակը Միջին Արեւելքի մէջ, քրտական հարցը ու անպատիժ մնացած ցեղասպանութիւնները, ծայրայեղական այլազգներու մագլցող շարժումները, քիչ մը ամէն տեղ, առաւել՝ Չինաստանի եւ հարաւ-արեւելեան ասիական պետութիւններու տնտեսութեանց յաջող արդիւնաբերութիւնները ի վնաս Արեւմտեան տնտեսական քաղաքականութեանց, ես հարց կու տամ ինքզինքիս՝ թէ ո՞ր մէկ արբանեակին մէջ կ'ապրինք այսօր, դէպի ո՞ր կ'ուղղուին մարդկութեան ապագան ու մարդկային արժէքները՝ պատերա՞զմ, խաղաղութի՞ւն, թէ խճողում մոլթ փապուղիներու մէջ, ուր ելեկտրական հոսանքին պակասը կը զգացուի ամենուրեք:

* Կարդալ Գիւլչիչէք Թեքիսի «Սեւ Սաւանը», իսլամացած հայ կանանց կեանքը, Sara Seton

Յ.Գ.- Այս յօդուածին խորագիրը առնուած է հեղինակին պատրաստած յաջորդ գիրքէն՝«Bottleneck in the dark tunnel» "Մոլթ" փապուղին հոս փոխաբերական իմաստով կը ներկայացուի որպէս խաւար՝ բաժնեկից մշակոյթի պակասին, տգիտութեան, սխալներու, ճախողութեան, ըմբռնելու անկարողութեան, կուրութեան ու խարխափումի, մռայլութեան ու տխրութեան, ինչպէս նաեւ արեւմարի: Իսկ փապուղին կը ներկայացուի որպէս նեղ ուղի, ազատութեան պակասի, խժոժութեան ու անզթութեան, գաղտագողի գործերու եւ անարդարութեան:

